

КРАТКЕ ФОЛКЛОРНЕ ФОРМЕ

Пажљиво и лагано прочитајте пословице дате на 164. страни ваше читанке Чаролија стварања, које изражавају истинита запажања о мудрости. Наведите шта сте све из њих сазнали. Размислите о томе какве поруке народне пословице преносе поколењима. Утврдите које од наведених пословица поучавају о раду и стварању, које о знању и мудрости, а које о части и поштењу. Присетите се пословица које најчешће употребљавате у свакодневном животу. Набројте животне ситуације и прилике у којима примењујете пословице и знања која сте стекли преко њих.

Загонетке спадају у краће народне умотворине које потичу од давнина. Најпре су биле повезане са ритуалима и обредима, док данас служе за забаву и вежбање оштроумности. Вук Караџић их је називао *гонеталицама*. Прву збирку, која је садржала 166 загонетки, објавио је 1821. године. Структура загонетке врло једноставна – први део загонетке представља питање, а други део – одговор на то питање. Састоји се из често збуњујућег и вишесмисленог питања, које има само један одговор. Садржај загонетања могу представљати појаве из природе, биљни и животињски свет, небеска тела, појмови који су део човекове свакодневице. Највећи број загонетки заснива се на упоређивању чињеница. Живописна, духовита слика предмета, бића, појава, дата загонетањем, стоји у неочекиваном и једностраном односу са одгонетком. Загонетке се могу јавити у прози или стиху и често се уклапају у веће књижевне врсте (лирске песме, епске песме, шаливе приповетке). Разликују се праве загонетке, загонетке питалице, рачунске загонетке и загонетке шале. У загонетке се могу убројати и ребуси и пантомимски задаци.

Пронађите на илустрацијама на 204. страни читанке одгонетке наведених загонетки.

1) Оца нема, мајку нема, а свако јутро се рађа.	• МЕСЕЦ
2) Нити шушну, нити бућну, а у кућу уђе.	• СУНЦЕ
3) Пола хлеба на планини стоји.	• МРАК
4) Мркоња на свијет паде,
сав свијет не може да га дигне
док не дође брат бијелоња.	• ДАН И НОЋ
5) Једна грудва воска, целом свету доста.	

Пажљиво прочитајте брзалице дате на 205. страни ваше читанке. Пробајте да их изговорите наглас, прво полако, а потом све брже и брже. Да ли успевате да их правилно изговорите? Зашто? Наведите речи и гласове чији вам је изговор био посебно захтеван. Покушајте да разјасните зашто су вам поједини делови брзалица тешки за изговор. Који самогласници, а који сугласници се најчешће појављују у брзалицама.

Брзалице за вежбу код куће.

1. Лежи куја жута у крај жута пута.
2. Куја је залајала и пролајала.
3. Каранфил се каранфилчићем закаранфилио.
4. Злокотлокрп и злокотлокрповица имају шесторо злокотлокрпчића.
5. Прокицошио ми си ли се, сине?

Наведите брзалице које знате и које сте припремили за час.

Питалице су кратке усмене прозне врсте састављене од питања и одговора, а да се поента налази у одговору. Питалица је сажети усмени облик који припада народној књижевности. Одговор на питање у питалици је мудар, али је често и духовит. Питалицу можемо да посматрамо као пословицу дату кроз дијалог. У њима не постоји опис радње и ситуације. Поједине питалице критикују лоше појаве у друштву.

Са пажњом прочитајте питалице које се налазе на 205. страни ваше читанке. Да ли сте сагласни са одговорима на питалицу? Зашто? Размислите како бисте ви одговорили на питања. Утврдите на који начин је исказана мудрост у питалицама. Објасните где се скрива хумор у овим усменим прозним облицима. Како нам одговори у питалицама сведоче о погледу на свет људи којих су их стварали?